

Hans Sachs

A wittenbergi csalogány – ki mindenütt dalol már

(1523. július 8.)

Ébredj, közelít már a nap!
Dalolva jár zöld ágakat
a gyönyörhangú Csalogány –
hangja zeng völgyön s hegy fokán.
Az éj már nyugatnak menő,
a nap meg keletről kelő,
s a vörös hevű pirkadat
borús felhők közt áthalad,
hol felcsillan napunk fénye,
ám a hold süllyed – nincs reménye!
Sápad, sötétség fedi el,
őt, aki hamis fényivel
oly sok birkát vakított
s tévútra kanyarított –
el pásztortól s füves réttől.
Feledkezve mind egyébről,
követték ők a holdsugárt
vad mezők útvesztőin át.
Hallották, bögg az Oroszlán,
s nem gondolták, hogy gonosz tán,
nem számítottak álnok cselre,
s jutottak egy kietlen helyre,
vesztve a szép legelőt legott,
kórót, dudvát, tövist ettek ott.
Az Oroszlán hurkot vetett,
kikerülni nem lehetett:
fogságukban fel is lelte
s tépte őket, majd elnyelte.
Közben ádáz támaszt talált:
farkasfalkát – véres halált!
Nekiestek a birkáknak,
nyírtak, fejték, nyúztak, rágtak...
S kígyókkal is telt a vadon,
birkavérre vágytak nagyon,
kiszívtak ők csontot, velőt,
nem hagytak testükben erőt.

Egész éjjel pusztult a nyáj –
de ébredt, mert tűnt a homály,
utat adva napkeltének:
hozta azt Csalogány-ének!
Kelvén, látják a vidéket:
Oroszlánt, farkast, hamis rétet.
S ébred a vad Oroszlán is,
aki hallja bőszen máris
víg dalát a Csalogánynak,
hírnökét a napvilágnak,
mitől széthull birodalma,
s véget ér gonosz hatalma.
A Csalogányt egyre lesi
orvul, mikor csak teheti,
ám az nem lát bajt és gondot,
mert elrejtik sűrű lombok.
Víg trillái fennen szállnak.
S lám, segít az Oroszlánnak
sok vicsorgó fenevad:
macska, szamár, csiga, bak,
lármáznak, de mindhiába:
Csalogánynak dala sárba
tapossa le mindahányat.
Kígyónépség szintén támad,
sziszeg, s maga látja kárát,
mert féli a nap világát.
Nem érhetik el a nyáját,
melynek húsán tömtek száját
éjjel, rajta torozván,
s vélik, hogy az Oroszlán
füve jobb, bárcsak ehethék!
Fülemülét tüzre vetnék.
Tompul immár épp ugyanúgy
berkekben a békakurutty:
Fülemüle-dalos napban
lápok vize bíz lecsappan.

Gágog a vadlibák raja,
 (a fényes nap minden baja),
 s kiáltoznak tág torokkal:
 „A Csalogány milyen joggal
 hirdeti a kelő napot?
 Ő üdvöt csak tőle kapott,
 míg megveti hold sugarát!
 Hallgasson fészken a galád,
 s a birkákat ne élessze!
 Tűz a bestét megégesse!”
 Hiába zúg gyilkos tábor –
 napfény heve felvilágol,
 Csalogány meg dalol fennen,
 mitől a birkanyáj menten
 hűtlen lesz a pusztta tájhoz,
 s visszatér jó pásztorához.
 Együtt a dalt zengővel
 sok a napot csengővel
 jelzi, s farkas foga villan,
 mitől bozót alá illan.
 Ám az tépi, vérét veszi,
 élő máglyatűzbe teszi,
 hogy napkeltét elhallgassa,
 ám amaz int, fel, a napra,
 mit nem tilthat élő lélek.
 Hogy még inkább megérsétek,
 ki e pompás Csalogány,
 aki fényt hoz dalolván:
 Luther Márton, a wittenbergi
 szerzetes – Ágoston-rendi.
 Ő derítette éjünket
 hová a holdfény vitt minket.
 A holdfény, vagyis a tanok,
 miket szofista papok,
 prédikálnak négyszáz éve.
 Ez volt eszméik ismerve,
 és a Pásztor, Jézus által
 reánk testált Szent Írással
 nem törődve, csaltak lépre:
 oroszlanos pusztta rétre.
 Az Oroszlán pápáskodik¹,
 sivatag, hol uralkodik,
 s oda nyáját elterelte
 ármánnyal, mert megtehetette.
 S Isten tisztelete örvén

szerte árad, mint az örvény,
 akármerre lábad csak lép:
 szerzetes-, apáca-, papnép,
 pilises fej, gúnya kámzsás,
 éjjel-nappal zsolozmázás,
 vesperás és matutina²,
 virrasztás, böjt, hosszú ima,
 korbácsolás, deszkán hálás,
 görnyedezés, térden állás.
 Orgonálnak, harangoznak,
 ereklyét, gyertyát, zászlót hordnak,
 tömjéneznak, felszentelnek,
 vakoskodnak, kegyeskednek.
 S hozzá viasz-, só-, vízszentelés...
 Mit laikus³ tesz, se kevés:
 gyertya-, mécsesáldozás,
 szentekhez zarándoklás,
 esti böjt és ünneplések,
 gyónni mennek hívó népek,
 rózsafüzér, társas ima,
 jámbor egylet, litánia,
 mise, templom – hidd, mit mondok,
 békecsók⁴, ereklyecsontok,
 oltárkendők, drágák, szépek,
 olasz manír szerint képek,
 arany kelyhek, lágy ingszövet,
 szentségtartók, ezüstszőgek,
 klastromoknak adó, tized...
 „Istenünket így tiszteled”,
 szól a pápa, „így jutsz mennybe,
 s hull le rólad vételked szennybe.”
 Ez nem Szentírás igéje:
 kapzsiság bünszüleménye,
 mit Istenünk nem szeret.
 Lám, ez Máténál így fest:

² Célzás a zsolozmázás napi hét időpontjára: *matutina, prima, tercia, szexta, vesperás, kompletórium*

³ Értsd: világi, nem papi személy

⁴ Az apostoli idők óta a békecsók a megkeresztelt testvérek közösségének jele. Ez lassanként csak a papságra korlátozódott, sőt a 13. szd.-tól a „békecsóktáblára vagy paxtáblára” vagy a feszületre adott csókot a celebráns, és ezt megcsókolva továbbadták a szertartáson résztvevő papok.

¹ Célzás X. Leó pápára (1475– 1521)

„Ha hódolnak öntörvénynek,
 hozzám soha el nem érnek.
 Minden olyan növényeszázat,
 mit nem Atyám keze választ,
 kitépéstől mi sem menthet.”⁵
 Halljátok hát, papi rendek:
 Mire juttok áleszmékkal?
 Eme gyilkos szövedékkal?
 Rajtunk a pápai önkény:
 dekrétum, parancs és törvény,
 Krisztus nyáját kényszeríti:
 ha nem gyón, kiközösíti,
 s nem vesz évi egy szentséget.
 Krisztus vérért inni véték⁶,
 csakúgy, ahogyan húst enni –
 negyven napig böjtön lenni⁷,
 s máskor, kántor böjthöz⁸ érve
 tedd a húst és tojást félre.
 Minden szentet megünnepel,
 frigyed napját ő dönti el,
 s hogy kit tekints rokonságnak.
 Tiltja papnak és barátinak
 átokterhkel, hogy nőt vegyen,
 (de nem, hogy kurvája legyen,
 rontsa jámbor gyermek testét,
 s más nevében lelje kedvét).
 Tilalmait bőven méri,
 mikre nem az Isten kéri.
 Nyáját pokolra tereli,
 s annak lelkét Ördög nyeri.
 Ím Szent Páltól egy idézet,
 melyet Timóthoz⁹ intézett:
 ”Szólt a Lélek, tudd meg tőlem,
 hogy az utóbbi időben,
 hitüktől eltévelyednek
 sokan, s Ördögöt követnek;
 tiltják házasság kötését,
 s olyan étkek élvezését,
 miket az úr adott nekünk:
 hála értük, mentik létünk!”

⁵ Vö. Máté 15:9, 15:13

⁶ Értsd: az Úrvacsora kelyhét

⁷ Nagyböjtkor

⁸ Vagyis szerdán, pénteken és szombaton az év minden negyedének elején

⁹ Vö.: Szent Pál 1. levele Timóteushoz

Ám nézzük a farkasokat,
 melyek adnak tanácsokat
 a pápának – mi ránk ostor:
 prépost, püspök, pap, kolostor,
 lelkiatyák, prelátusok,
 kik embertanban jártasok,
 s Isten tanát földre gyűrik,
 azt ők semmiképp se tűrik,
 hisz, ha jobban szemre vesszük:
 csak a pénzen jár az eszük.
 Pénzért jár a keresztelés,
 ha bérmáltatsz, az se kevés,
 gyónáskor is pénzed kéri,
 a misét is pénzért méri,
 pénzért kapod a szentséget,
 az esketést – nincs mentséged.
 Holtat pénzért tesznek sírba.
 Kényszerűen fizetsz, sírva –
 eladod végső gúnyadat,
 úgy lenyúzzák a bundádat.
 Harácsolts pénz beözönlik,
 uzsorával kikölcsönzik –
 hús aranyra köből lisztet:
 birkát nyír mind, aki így tesz.
 Földek népét sanyargatják,
 tizedekkel űzik, hajtják,
 istent játszva váltig véle,
 s átkot szórva a fejére,
 sorait csak egyre rontják,
 robottal növelik gondját,
 hogy a kövér siserehad
 kocsmázhasson, míg kel a nap.
 Perselypénzt a misén kapnak,
 száma sincs sok áldozatnak,
 ünnepnap se mehet kárba:
 kérni jönnek minden házba.
 Templomot pénzért szentelnek,
 ereklyékkel üzletelnek,
 s bűnbocsánat-cédulákkal:
 halmozva pénzt teli zsákkal.
 Más szavakkal mondd ezt itt:
 Krisztus nyáját megfejjik!
 S jön kolduló rend¹⁰ is sok,

¹⁰ Kegyes adományokért járják az országot

bálintos¹¹, meg antalos¹²,
s mesélnek sok hazugságot
– hogy itt meg ott ki mit látott –,
simogatnak ballal, jobbal,
aranyozott számárfoggal,
ezzel is pénzt csikarva ki.

Ha egyleti tag valaki,
éves testvéradót fizet.

Majd – jámborabb nem is lehet –
jön egy nagy pápista falka,
bűnbocsánat-osztó fajta.

(Piros kereszt, rajta zászló),
szavuk pedig fülbe mászó:

„Itt a láda, adód várja,
s lelked nem a poklot járja!

Ha tallérod csendül-pendül,
lelked nyomban mennybe lendül.”¹³

Kinél van jogtalan vagyon,
megsegítik gyorsan nagyon,
vétkek alól felment levél –
de szűkmarkú sose legyél.

Sorolhatom, egy se túlzás:
lám, ez a pápista nyúzás.

S jön most püspökök tábora –
nézzük, hogy megy azok sora
jegyzőkkel, aktagyártókkal,
titkárral, ajtónállókkal:

hogy hoznak ál jogvéleményt,

s nyúznak cselédlányt és -legényt?

Széttépnék sok házasságot,
gyűjtve pénzt s egyéb jószágot,
mást meg úznek frigyre lépni.

Nem átallják lelkét tépni
a nyomorult gyóntatottnak,
ha bizonyul jóllakottnak
hús és tojás által böjtben.
Büntetik őt nemkülönben,
akár mintha gyilkos lenne.
Kiátkoznak sorra, rendre,
újítják a nép keservét,
s növelik az adóterhét.

Levadásszák erdők vadját,
így a népet kárban hagyják.
Van sok náluk zsoldban álló
gyilkos, rabló, útonálló.

Sok püspök háborút folytat,
jó keresztényvért is onttat:
özvegy, árva jut nyomorba,
falú, város ég, s dől romba,

lakói végüket járnak –
más szóval, a nyáját rágják!
Krisztus beszélt farkasokról –
Máténál ez ekképpen szól:

„Álprófétát kerüljétek,
ki báránként lép elétek,
ámde ordas farkas bévül:
megismerszik gyümölcserül.”¹⁴

Márknál szintén lelsz tanúszót,
ím: „Kerüld az írástudót,

ki hosszú ruhában jár,
s köszöntés néki kijár
utcán, avagy vásártéren,

s nincs, hogy főhelyet ne kérjen

Úr házában, lakomákon,
özvegyet foszt vagyonától,
álságosan imádkozik –

ő az, aki elkárhozik,
s jut pokolnak mélységire.”¹⁵

Krisztus Urunk úgy festi le
papok istentelenségét,
mintha köztünk élné létét!

Látjuk, a sok kigyóféreg

¹¹ Gyógyfüveket árulnak a „Szent Bálint-kór”,
vagyis az epilepszia ellen

¹² Szent Antal-ereklyéket árulnak a „Szent
Antal tüze” (egy orbáncszerű kór) ellen

¹³ Johann Tetzel (1465 – 1519): dominiká-
nus szerzetes, inkvizítor, hitszónok Anhalt
és Brandenburg tartományokban árulta a
búcsúcédulákat, mint egy vásári kofa, ezért
sok legenda keletkezett róla. A korabeli tu-
dósítások szerint Tetzelnél még a halottak
bűneit is meg lehetett gyónni. A búcsú-
cédula árusítása, amely tulajdonképpen a
gyónást helyettesítette, a lelki üdvösség
megvásárlását jelentette, amit Luther tel-
jes mértékben helytelenített. Szilárdan hitt
abban, hogy mindenkinek egész életében
Isten kegyelmében alázatosan bízva kell
élnie.

¹⁴ Máté 7:15-16

¹⁵ Márk 12:38-40

szívja vérét a nyájnépnek:
 apáca- és barátcsürhe
 kufárkodik szavát csűrve:
 pénz, sajt, olaj, s mit tyúk tojik,
 zsír, hús, bor, rozs, só – mind folyik,
 hogy bőségben éljen e had,
 s kincset gyűjtsön – hozzá sokat!
 Bőven terem csalárdságuk:
 kegyes egylet, ima másutt,
 álmok s gyatra látomások,
 aztán pápai áldások,
 pénzen megvett bűnbocsánat,
 miről folyvást kiabálnak.
 S ily botor mesékkal végre
 vittek is bennünket jégre:
 Isten szavát elfeledtük,
 s mit ők mondtak, csak azt tettük
 – Istennek nem tetsző dolgot –,
 arra nem fordítva gondot,
 hogy tanítsák Krisztus hitét.
 Ránk is szakadt éji sötét,
 melyben mind csak tévelyegtünk,
 s farkast, kígyót hűn követtünk
 majd háromszázötven évig.
 Hatalmukban voltunk végig.
 Mind a pápa kegyét bírta,
 míg csak Luther meg nem írta,
 „papi vircsaft” milyen mételey,
 s fordult, hol nincs semmi kétely,
 Szentíráshoz, az Igéhez,
 s írt és szólt a nemzetéhez
 saját nyelven – Bibliával:
 nyomtatják is azt százával.
 Hogy értsétek tanítását,
 elmondom itt rövid mását.
 Úr törvényét s prófétákat
 hajnalpírokban meglássad.
 Vagyunk – Luther így sorolja –
 mind Ádámnak fia-borja,
 örökösként bűnre hajlók,
 s így a törvényt be sem tartók,
 s mutasson bár mást a látszat,
 nincs a szívünkben alázat,
 s bűnök ellen nincs lakatja:
 ahogy Mózes is mutatja.
 Mivel szívünk foltot visel,
 Urunk vétünk ismeri fel,

haragjának tárgya leszünk
 s átkos kárhozatba veszünk.
 Kinek szívét érzés lakja,
 vétke rágja azt, harapja,
 gyászol, szenved, fél és reszket,
 gyengesége sose vesztog –
 ő az alázat eszménye:
 így tör be a napnak fénye,
 jelzi az Új Szövetséget,
 mely Krisztushoz vezet téged,
 ki a fia Istenünknek,
 s aki híven szolgált minket,
 Úr törvényét betöltötte,
 átkot, vétket ledöntötte.
 Legyőzte az örök halált,
 ördög s pokol ellen kiállt,
 Isten kegyét nyerte nekünk,
 s ahogy János közli vélünk:
 Istenünknek báránya ő,
 embervétket vállra vevő.¹⁶
 Krisztus mondja, nem a jókért
 jött a földre gyógyítóként,
 inkább bűnös lelkek végett,
 hisz orvost a beteg kérhet.¹⁷
 János meg így magyarázott:
 „Úgy szerette a világot
 Istenünk, hogy fiát küldte,
 hogy a hívő anyaszülte,
 soha el ne kárhozhasson,
 s örök halált ne halhasson,
 hanem jusson öröklétre.”¹⁸
 Krisztus pedig jut ily végre:
 „Ki irántam hitet lel,
 Annak halni sose kell.”¹⁹
 Aki ezt a vigaszt kapja,
 (s azt mentsvárunk, Krisztus adja),
 hisz benne és épít rája,
 szíve ama szókat várja,
 miket Krisztus mond neki,
 s kétséggel nem illeti.
 Tűznyelvekből, Szent Lélekből
 néki új élet virrad föl,

¹⁶ Vö. János 1:29

¹⁷ Vö. Márk 9:12-13

¹⁸ Vö. János 3:16

¹⁹ Vö. János 11:26

elveszíti minden vétkét,
 Úr szava tölti ki létét,
 s ekként soha rá nem talál
 Ördög, pokol, bűn vagy halál.
 Így, ha lelked új utat jár,
 s igaz módon Istent szolgál,
 úgy őt szívből imáodod,
 magad néki ajánlod,
 megbízol a kegyes Úrban
 félelemben, bajban, búban,
 s jó dolgot csak tőle kapsz,
 ad vagy elvesz – te maradsz
 csendes és vigasztalt lélek.
 Hitelt adsz a kegyelmének,
 hogy Szent Fia mindent megád:
 öröm, béke, üdv vár terád,
 s ő vigaszod e világon.
 Kiben ilyen hit világol,
 üdvözül már életében,
 tette szép az úr szemében.
 Alszik, avagy dolgát teszi,
 hite bizton célba veszi
 szeretettel embertársát,
 nem kívánja megbántását,
 csak azon van, hogy jót tegyen,
 s hogy folyvást irgalmas legyen.
 Bárkinek jut a jó tettből –
 nem haszonért, szeretetből:
 tanács, segély, kölcsöntámasz,
 lecke, intés, bűnbocsánat.
 Tudja, hogy mást ő se adhat,
 mit remél, hogy mástól kaphat.
 Szent Léleknek műve ez –
 érvényt kap az üzenet,
 mit Máténál olvashattok²⁰,
 s tudjátok meg, amit kaptok,
 Krisztus valós tanítása.
 De szemetek ezt is lássa:
 az üdvösség nem jutalom –
 az üdvösség, így mondhatom,
 az, ha hisszük az Úrjézust.
 Ezzel lepte meg a klérust
 Luther, s tárta napvilágra.
 Ébred is Leo, a pápa,
 s megérez egy kozmás szagot:

fél, annáták²¹ vesznek legott,
 csakúgy, mint sok pápahónap²²,
 forrása sok pénznek, jónak,
 vége búcsúcéduláknak
 s Rómába zarándoklásnak,
 pénzgyűjtésnek múlta kora,
 s ő nem lenne világ ura,
 tilalmait félreraknák,
 regimentjét veszni hagynák –
 ha megtudnák, mi az igaz.
 Cselen töri fejét a gaz,
 legyűrni az igaz hitet:
 Bölcs Frigyeshez írást vitet,
 hogy égessék Luther könyvét,
 őt pedig Rómába küldjék.
 Ám a herceg, osztva kegyét,
 emelte rá óvó kezét
 megvédte Isten Igéjét,
 megismerve annak lényét.
 Pápa csele nem nyert sikert,
 küldte Augsburgba Luthert,
 s bízta kardinálisára,
 hogy bírja őt hallgatásra,
 ám Luther hitt és kitartott.
 Így a pápa tovább harcolt,
 s mondta Lutherre az átkot,
 s másra is, kit vele látott,
 papír, érv, vallatás nélkül,
 Luther mégis írt, s nem békült –
 átokbulla nem izgatta.
 Majd a császár meghívatta
 Wormsba, országnagyok elé.
 Nógatták, mint eddigelé:
 ha visszalép, magát menti,
 de vitában nem szólt senki
 róla úgy, hogy eretnek ő,
 s volt számára megmenthető
 minden, mit már egybetoldott,

²¹ Annáták (évjaradékok): a katolikus egyház-jog szerint a pápai adományozással betöltött hivatal után a római Kúriának fizetendő illetmény, amely eleinte az első évi jövedelem egészét, később a felét tette ki.

²² Pápai hónapok: a páratlan számú hónapokban az egyházi javadalom után a pápának fizetendő adó

²⁰ Vö. Máté 7:12

hiszen amit írt és gondolt,
 Evangéliumra épült:
 s ment ép, jámbor fővel végül.
 Kritizálták lám ezek:
 a Vaddisznó, Dr. Eck,
 ki Lipcsében sziporkázott,
 s mondott sok bósz disznóságot,²³
 a Bakkecske, Emsér²⁴ maga,
 (apácavigasz a szava),
 a Macska a Murner²⁵ – hidd el –,
 pápaőrző, buzgó hittel,
 Vadszamár a Meztlábás²⁶,
 a lipcsei durvaszájás,
 s még a Csiga is, Cochläus²⁷.
 Ők öten, s az egész klérus
 Luther ellen irkált sokat.
 Ő győzte e csahosokat,
 hisz művük állt alap nélkül:
 csak a megszokásra épült,
 amit írtak, minden hibás.
 Luther nyelve a Szent Írás,
 mely őt érthetővé tette,
 s még a pór is megérthette.
 E kígyó apacahorda,
 s szerzetesnép egyre fonta

²³ Johannes Eck (1486–1543), német katolikus teológus, Martin Luther és a reformáció esküdt ellensége. Híres volt kettejük lipcsei vitája 1519-ben. Luther úgy hívta, „Az ingolstadti disznó”, a Dr. Eck titulust pedig összevonta Dreck-ké, ami annyit tesz: szar.

²⁴ Hieronymus Emsér (1477 – 1527) német katolikus teológus, egyike a reformáció leghevesebb ellenzőinek

²⁵ Utalás a ferences rendi Thomas Murnerre (1475 – 1537), aki számtalan, a reformációt csúfoló szatirikus művet írt, többek között a „Vom großen Lutherischen Narren”, vagyis „A nagy lutheri bolond” (1522) címűt.

²⁶ Utalás a ferences Augustin von Alewaldra, a lipcsei teológusra

²⁷ Johannes Cochläus (1479– 1552), német humanista és teológus Martin Luther egyik legádázabb ellensége (a 'cochlea' latin szó, jelentése: csiga, csigaház, csigalépcső).

ármányait – meg nem álltak,
 óbégattak, prédikáltak:
 „Másról sem szól Luther szája:
 csak a Szent Írást citálja,
 ám van róla bizonyosság,
 hogy szava nem rút hazugság?
 Kedves hívek, ne higgyétek!
 Mi Rómából jön, nem téved!
 Mit a pápa kér, úgy legyen,
 pénzt az Úr házába tegyen
 minden hívő, s meg nem bánja
 majd, ha lelke poklot járja.
 A szenteket tiszteljétek,
 imátok nékik küldjétek!
 Fogy földi időtök itten:
 velünk dicsérvétek Istent!
 Hisz ti már alszotok régen,
 mikor mi kántálunk ébren!”
 Isten igaz szeretetét
 náluk hiába keresnéd.
 Panaszolják a hű népnek,
 hogy boruk végére értek,
 hogy üres a búzaraktár,
 s hogy semmit se kapnak immár.
 Bár fogadtak szegénységet,
 dühös mérgük nem ér véget,
 csak mert ürül teli zsákjuk,
 s Lutherre száll minden átkuk
 (hogy gaz, pogány, gonosztevő),
 ám annyira nem vakmerő
 egyik sem, hogy nyíltan szóljon,
 s nincs más, csak hogy szónokoljon
 apácák közt ücsörögve
 felmérgetve, feldühödve
 Szent Írás igéje ellen,
 ahogy halljuk számos helyen.
 A tóban sok béka brekeg,
 (katedrákon – hogy értsetek –),
 és Lutherre tépi száját
 mind, de az Írást utálják,
 a Szent Könyvtől fáj a fejük,
 s nem lelik a pogány helyük,
 mint régen, e nagy doktorok,
 kiknél ferdít nyelv és torok.
 Számuk sincs a vadlibáknak,
 kik laikusokból állnak.
 Luthert éri szitkuk éle,

s átkot szórnak a fejére:
 „Ugyan mit képzél-e barát?
 Rontja keresztények tanát
 s gúnyolja a jótetteket.
 Nem szolgálhatunk szenteket?
 Azoktól mind elpártoljunk,
 s Istenhez magunk járuljunk?
 Mondja, nem kell zarándoklás,
 böjt, ünnepek és még sok más,
 mi oly régen dívik nálunk,
 s alapítványt se csináljunk.
 Szerzetesrend esztelenség,
 s bűnnek csak az tekintessék,
 ami Isten előtt vétek.
 Pápa bűnről nem ítélhet.
 Bűnöd pénzzel hogy is váltod?
 Krisztus mindünket megváltott:
 ezt kell hinnünk, s nem egyebet,
 mondja. – E pap buta lehet,
 és úgy véli, hogy az Írást
 nem olvasta még senki más
 korábban. De voltak vélünk
 jó apák, kik adtak nekünk
 tudást – s nem voltak ostobák:
 Vajon évszázadok sorát
 éltek végig tévelyegve,
 hamis tanokat hirdetve?
 Isten ments! Mi bíz’ kimondjuk:
 régi hitünk pártját fogjuk.
 Mit Luther ír, nincs veleje
 annak, hát máglyára vele,
 s híve itt ne maradjon.”
 Így óbégat sok vénasszony,
 apácanép, öreg férfi,
 Szent Írástól magát félti:
 nem tekinti üdvös jónak –
 Igéjét a Megváltónak!
 Ugathatnak, mindhiába:
 fény derült az igazságra,
 megtérnek a keresztények,
 hisznek az Úr intelmének,
 s tudják, Krisztus az a Gazda,
 ki a lelkünk megválthatja –
 ez hoz örök boldogságot.
 E hit nem tűr gonosztságot,
 pápa szavát lerombolja,
 s hazug koholmánynak mondja.

Csak az jó, mit Isten üzen,
 ez hallatszik mindenünnen,
 az igaz kereszténységtől.
 A püspökök mind e végből
 – s velük pár világi herceg –
 vérünket inni se restek:
 Elfognak sok prédikátort,
 ki rabként is igen bátor,
 vallását meg nem tagadja,
 s bár tűzhalál riogatja,
 istenhite szilárdan áll.
 Tövis közé így jut a nyáj!
 Káruk rettentően számos,
 művük mégis tanulságos.
 Egyik részük béklyót visel,
 más honából úzetik el,
 Luther művét elégetik,
 tiltják, ahol csak tehetik,
 s hogy ne terjeszthessék el,
 jön rá jószág- s fejevétel,
 s van, ki nőjét s fiát veszti:
 Antikrisztus ezt cselekszi.
 Mindezt Krisztus is jelezte,
 Miként Máté lejegyezte:
 „Birkaképp küldlek, halljátok,
 titeket, s farkas vár rátok,
 s kígyók legyetek, meg gerlék:
 hol eszesek, hol meg kergék.
 Emberekben ne bízzatok,
 mert azok mind galád gazok!
 Bírák előtt megvádolnak,
 templomukban korbácsolnak,
 helytartó elé idéznek
 s énniattam elítélnek!
 Ám, ott ne legyen gondotok,
 mert akármit is mondotok,
 Atyám Lelke szaván szóltok.
 Ott majd testvér talál módot,
 hogy’ ölje meg entestvérét,
 s a miattam érzett sérvét
 mindenki tirátok rója.
 Aki tűr, üdvét megóvjá.
 Ha üldöznek egy városban,
 fussatok másikba nyomban,
 s ha majd kivégzésre visznek,
 Urunknak tesztek így tisztet:
 Testeket egy gyilkos bánthat,

lelketeknek mégsem árthat.²⁸
 Keresztények, ezt halljátok:
 Ha majd fogságba jutnátok,
 Istent ti ne feledjétek,
 nála legyen menedéktek!
 Vesszen inkább élet, vagyon –
 Ábel vére kiált nagyon
 Káinra, ha jön az óra.
 Öljön, ki nem termett jóra!
 Elbukik majd – nincs itt kétség –
 a Gonoszhoz társult népség.
 János Jelenéseiben
 Világosan áll imígyen
 (higgy kétszeri angyalszónak):
 „Vége immár Babilonnak!
 Lett a Gonosz birodalma,
 mert rút borának hatalma
 sok népet lerészegített.
 Undokságra kényszerített
 számos földi urat, királyt,
 s kufároknak vagyont csinált,
 kik lelkekkel üzérkedtek.”²⁹
 Folytatása is van ennek,
 „S hallok másik hangot már most:
 Jó népem, hagyd el a várost,
 vétkeid Istenünk látja,
 s haragjának nem lesz gátja.
 Fizessetek fogért foggal,
 s akár duplán mért marokkal,
 mert a város szól ekképpen:
 'Királynőként ülöm székem',
 s nincs rajta bú, semmi kórság,
 szentek vére jó orvosság.
 Ezért aztán majd egy napon
 sok csapást él meg Babilon,
 halál jön rá, baj meg éhség,
 s tűzbe vész az egész népség,
 mert bírása erős Isten.”³⁰
 Halljatok még mást is itten:
 E sok jelet összerakta
 Dániel³¹, s írásba adta,
 melyben egy asztalnál tárgyal

Babilon a pápasággal,
 miként jövendölte János.
 Keresztények, jertek már most!
 Pápa rétvét elhagyjátok,
 s Krisztusunk megtaláljátok.
 Pásztor volt ő igaz módra,
 halála így igazolta,
 megváltotta szenvedésünk:
 ő csupán a vigasz nekünk.
 Remény csakis tőle jöhet,
 kívül üdvözülni lehet,
 s aki minket hit alá ment.
 Ki így véli, mondjon áment.

Szalai Lajos fordítása

Hans Sachs (1494–1576) német költő, drámaíró. Apja, egy nürnbergi szabómeszter, előbb taníttatta a fiát, majd pedig cipészinasnak adta. Sachs inasként ismerte meg a céhek szigorú szabályok és formák szerint művelt mesterköltészetét. Vándorévei során először 1511-ben, I. Miksa császár udvarában mutatkozott be mesterdalnokként. Korán magáévá tette a reformáció tanait, s Luther dicséretére megírta a *Die Wittenbergisch Nchtigall* (A wittenbergi csalogány) című költeményt. Alkotásaiban szatirikus éllel fordult a pápaság, a gőgös patriciusok és – bizonyos polgári elfogultsággal – a „műveletlen” parasztok ellen. Bámulatosan termékeny író volt: mintegy hétezer költeményt s több mint kétszáz jelenetet, farsangi játékokat, drámát írt, friss, ízes, vérbő nyelven, amiért az udvari barokk költészet megvetette a maga korában rendkívül népszerű költőt. Goethe volt az, aki később újra felhívta értékeire a figyelmet. Richard Wagner *A nürnbergi mesterdalnokok* című operájában örökítette meg az alakját.

²⁸ Vö. Máté 10:16-28

²⁹ Vö. Jelenések 18:2-3

³⁰ Vö. Jelenések 18:4-8

³¹ Dániel 9